

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմյանիս խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բայ է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւններ չամար վճարում են
խրաբանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՑ 1898 ԹԻԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(26-րդ ՏԱՐԻ)

ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԴՐԻ

ՓԵՏՐՎԱՐԻՑ «ՄՇԱԿ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԲԱՑԻ ՏՕՆ ԵՒ ՏՕՆԵՐԻՆ ՅԱԶՈՐԻ

«ՄՇԱԿ» տարեկան գինը թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 ռուբլի է, տաճար և մէկ և տաճար ամսականը՝ 9 ռ., ինչ և ութ ամսականը՝ 8 ռ., վեց ամսականը՝ 7 ռ., չորս ամսականը՝ 6 ռ., երեք ամսականը՝ 5 ռ., երկու ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

«ՄՇԱԿ» գրվել կարելի է ԽՐԱԿԱՆԱԿԱՆ (Բաղադրար և Բարձրագույն փողոցների անկիւն): Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է գիտնել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, редакція „МШАКЪ“, իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով: յառին վճարվում է 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ձը պէտք է գաղթել. ՆԵՐԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Իդիլիկան արագանի հերթում: Մի նմուշ վրաց հրապարակախօսութիւնից. Ռուսաց դրամատիկական ներկայացումները. Մուսայիլով գաւառ. Մատենագրութիւն. Նամակ Շամախուց. Նամակ Կերբէնից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. ՄԱՐՍԱԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Լուրեր Թիւրքիայից. Նամակ Բօլ-գարիայից. Արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԿԻՆՆԵՐ. ԲՈՐՍԱ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Երեք հայ նախարար:

ՁԸ ՊԵՏԻ ԵՒ ԳԱՎԹԵՆ

Մենք ողջունեցինք այն հակառակ հոսանքը, որ սկսվել է հայերենից փախած Թիւրքահայերի մէջ, հոսանք դեպի յետ, դեպի հայրենիք: Եւ նոյն պատճառներով, որոնք դրեցին մեզ ողջունել այդ համակրելի շարժումը, մենք այսօր ստիպված ենք դատաւարտել պանդխտութեան այն հոսանքը, որը, ինչպէս ցոյց են տալիս մեր ստացած տեղեկութիւնները, սկսվել է Արաբաստանի նահանգի և մասնաւորապէս Սարմատի գաւառի հայերի մէջ:

Եթէ Թիւրքահայերը, որոնք ենթարկվեցին այնպիսի զարհուրելի տառապանք-

ներին, որոնց համար մայրենի ծննդավայրը կատարեալ դժոխք է դարձել, իսկ հեռաւոր Ամերիկան՝ աւետեայ երկիր, դարձեալ չեն կամենում իրանց հայրենիքի դառնութիւնը փոխել աւետեայ երկրի քաղաքութեան հետ և ձգտում են վերադառնալ, դժուար թէ Պարսկաստանի հայերի մէջ առաջացած նոր շարժումը որ և է արդարացեալ հիմք և raison d'être ունենայ: Եթէ, և վերջին երկու տարին, Թիւրքաց կառավարութեան ինտրիգների շնորհիւ, հայ ժողովրդի կեանքը Պարսկաստանում սկսել է անհասանձելի դառնալ, որտեղ զաղութիւնը և անդորրութիւնը սկսել է վերածվել բայց այնու ամենայնիւ յուսալից անպատկան ոչ մի տեղից չէ կայ: Տեղից չէ կայ յուսահատութիւն մանաւանդ այն պաշտպանութիւնից յետոյ, որ ռուսաց կառավարութիւնը ցոյց տուեց Արաբաստանի հայերին Ռաւրիզի յայտնի խռովութիւնների ժամանակ և ոչ մի առիթ չէ կայ կասկածելու, որ այսուհետեւ կը զլայցիլ այդ հովանաւորութիւնը պարսկահայերին:

Մենք գիտեմք նոյնպէս, որ մի ծանրա-

քաղաքական անտեսողութիւնը տեսականին մէջ ուսումնասիրած ըլլան: Արեւմտքի անտեսական դպրոցներէն Միքայէլ փաշա հետեւող էր պահպանողականին: Իր զարգացումին գլխաւոր ստորերներն էին Բարիկի Ժուռնալ դէպ Եջօնօմիսթը, Բօլիւծն, Սէյը ու նմանօրինակ վարդապետները: Թիւրքիոյ մէջ զործունէութեան սուրբ ընդարձակ ասպարէզ մը եթէ բացված ըլլար առջևը, Փորթուզալ փաշա բարեկարգի մը պիտի կրնար հանդիսանալ, բայց վերանորոգիչ ոչ: Պահպանողականութեան մտքը սահմանափակումը թիւրքաւոր ըրած էր վերահորդումը թիւրք, որ անձալարածիք հորդունեութեւ մէջ միայն կարող է ապրել:

Տեսականին մէջ ստրկած գիտութիւնէն գործնականացելու օգտվելու առիթը ունեցաւ զանազան պաշտօնավարութիւններով, որոնց մէջ նշանաւոր հանդիսացաւ իբր անքառասուն խորհրդի նախագահ, իբր երկրագործական դրամատան ինժեանիւր-անօրէն: Բայց խորին ցաւով յիշելու է, որ Փորթուզալ փաշա իբր դրամատուրքի անօրէն ալ աղետաբեր եղաւ: Թիւրքիոյ մասնաւորին, իր ստեղծած ջախջախիչ թակի կը շարունակէ կռիւնը օրապրութեան զուրկը:

Ինչն էր որ մտաբերեց և թիւրք իշխանութեան ընդունել տուաւ: Թիւրքիա հրատարակված օրաթիւրերու և հանդէսներու վրա միօրինակ տուրք մը դրուելու: Քառասուն զարմնի մամուլը իր նիւթական բարդաւաճումին մէջ պրկված, կաշկամոված է այդ կապանքներով: Տուրք ինչն ոչինչ կրեւի և գուցէ Փորթուզալ ինչն ալ առջի բերան անոր ամբողջ ծանրութիւնը բնաւանդ չըլլայ: Թերթ զուրկ 2 փա-

թեան մէջ է գեղե պարսկահայերին: Պարսկաստանի պէս մի մահամտական երկրում, ուր հայոց առաջնորդը համարվում է ժողովրդի ներկայացուցիչ և նրա շահերի պաշտպան, հարկաւոր է ունենալ մի անհաշու և զործունեայ հովիւ և սակայն չձմարեմք մինչև այսօր խուլ է մնում և դատաւարների անտարբերութիւն է ցոյց տալիս առաջնորդական հարցի վերաբերմամբ: Ատրպատականին չէ աջողվում մինչև այսօր ունենալ մի արժանաւոր, կըրթված և զործունեայ առաջնորդ: Սակայն այդ հանգամանքը, որքան էլ յուսահատական լինի, բայց չը պէտք է զրդի հայերին դադարեցնել Նիժէ հայոց հողերը իշխանութիւնը չէ ձանձուում իր պարտաւորութիւնը, ուշադրութիւն չէ դարձնում ժողովրդի կարիքների և պահանջների վրա, ինքն ժողովուրդը պէտք է հողայ իր մասին, ինքն ժողովուրդը պէտք է դպրոցներ բանալ իր զաւակների համար առանց սպասելու, որ այդ գործը կատարէ առաջնորդը. ժողովուրդը ինքն կարող է ընտրել իր համար առաջնորդ և ինչդրել, որ էջմիածինը հաստատի ընտրվածին առաջնորդական պաշտօնում:

Վերջապէս ոչ ոք պէտք է գաղթէ պարսկահայեր: Ամերիկան շատ հեռու է և թիւրքահայերի փորձը շատ անաջող անցաւ: Միակ ապահով երկիրը, ուր հայերը կարող են խաղաղ կուլտուրական և անտեսական զարգացում ունենալ, Ռուսաստանն է, Կովկասը, բայց այդտեղ ևս այժմ հողի այնքան մեծ պակասութիւն է զգացվում, որ դադարեցանք չեն դարձնում հաստատ ընկալութիւն հաստատել այս երկրում: Նոյն իսկ ընդհանուր քաղաքականութեան տեսակետից հայերի գաղթելը Ատրպատականից ցանկալի չէ: Հայ ժողովուրդը ընդունակութիւններով և մտաւոր ու բարոյական յատկութիւններով հանդիսանում է մի քաղաքակրթիչ տարր Պարսկաստանի պէս մի խաւք և մոլորանդ երկրում: Նա կոչված է մեծ դեր խաղալ ապագայում, երբ Պարսկաստանը, իրերի անխուսափելի կարգով, ստիպված կը լինի իր դռները լայն բանալ եւրոպական քաղաքակրթու-

թեան հոսանքի առաջ: Իսկ այդ օրը շատ էլ հեռու չէ:

Եւ այսպէս, ո՞ր տեսակետից կամենում էք նայեցէք, բայց հայերի գաղթելը Ատրպատականից ոչ միայն ցանկալի չէ, այլ և միանգամայն վնասակար թէ հայ ժողովրդի համար և թէ մերձաւոր Արեւելքի քաղաքակրթութեան համար:

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻԶՄԻՐԵԱՆ ՍՐԱՋԱՆԻ ՀԵՐԳՈՒՄԸ

(Ուղղած «Տարազ» շաբաթաթերթին)

Երուսաղէմ, մարտի 24-ին
Ձեր թերթի 9 թիւով դեր. Տ. Գեորգիս. եպիսկոպոս Երեւանի նուիրած տողերու մէջ ի մէջ այլոց, յայտնած էիք թէ «ս. Իգմիւրեանը ասել է որ՝ Կ. Պօլսոյ հայոց պատրիարքական դահլի ապագայ միակ արժանաւորագոյն պատրիարքացուն» է Գեորգիս Դ. Երեւանցի:

Կը սիրեմ և կը յարգեմ Տ. Գեորգիս. եպիսկոպոսը, սակայն անոր մասին այդ օրինակ յայտարարութիւն կամ խօսք մը երբեք ըրած չեմ այն հաստատուն համոզմամբ որ ս. Երուսաղէմի միաբան մը ինչ արժանիք ալ ունենայ, Կ. Պօլսոյ պատրիարքական պաշտօնին մէջ չը կըրնար օգտակար հանդիսանալ եկեղեցականապաշտօնին այն շահերուն, որոնք հանրական բնութիւն ունին:

Սերալբ ողջունել և Քրիստոս ֆիմա աղօթարար Մատթէոս արքեպիսկոպոս Իգմիւրեան

ՄԻ ՆՄՈՒՆՎԱՐՑ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վրաց ժողովրդապետ Մարքի մէջ տպված է «Պրիւսա-դոցիտա Մարքի և իր գիտնական միջոցը» վերնագրով մի յօդուած: Հեղինակն է ոմն Մէլքայիլով: Թողածը ուղղված է պրոֆէսոր Մարքի դէմ, վրաց բանաստեղծ Ակակի Մերեթիէլի հետ ունեցած նրա պղծմիկայի առիթով: Թողածագիրը սաստիկ զայրացել է, որ պ. Մարքի համարձակվել է կրիտիկայի ենթարկել «Կրեւելի» մէջ տպված՝ Ակակի Մերեթիէլի պէս մեծ բանաստեղծի պատմական սխալ զերուածքը: Նա, փոքրած բերանով հայհայտները և ծաղր է թափում պ. Մարքի վրա և, առանց

ապացնել հայկական ուսումնասիրութիւններու: Շատ պարկեշտ մարդ էր, ու պատուաւանաչ, և ամուր ձեռքով կառավարելու կարող: Ամեն անգամ, որ Հայաստանի բարեկարգութիւններու թուականի մը բացումը մտաւրում կըրնար, ու հայ կառավարչի պէտքը զգալի, Փորթուզալ Միքայէլի անունը ամենէն առաջ կը ներկայանար շատ մտքերու, վրան դի այդ պետական անձնաւորութիւնը վարչական յատկութիւններու կը միացնէր անկեղծ ազգասիրութիւն, որ զգացումը և մտածութեան ծնունդ էր հաւասարապէս:

Կը բնակէր Կ. Պօլսոյ լուսնաւոր արուարձանը, որուն մոտեւորատներով պսակեալ արեգնաւէտ բլուրներուն սարերն, ու ստուերամած ձորերուն խորքը մեղամարմնութեան Ոգին կարծես թափառւած կը չըլէ միշտ Պատիկ բայց հուշակոնուն թաղ, կըրնին ամբարշտութեան, յետոյ նիւթական ու մոտաւորական կեանքի մէջ ծլած ծաղկած երկտասարդութեան մը կենտրոնավայր: Միքայէլ Փորթուզալ այդ Օրթագեղի հայուն բնածին յատկանիւնը եղող նրբնիկ դրոշմը կը կրէր: Ու համակրանքի գրաւի իր քաղաքականաց աչքերէն չեմ դիտել ինչ մը կը բերէ խէր, որ բանաստեղծական տիրութեան մը կը զեղեցկացնէր այդ դրականութեան մայրնացում անձին դիմադրերը: Կը սիրէր իր խարտեալ մարմնովը, ու պատկառազնիկ բարեկազմութեանը:

Միքայէլ Փորթուզալ փաշա կաթօղիկ հայ էր: Օրթագեղի հայ կաթօղիկները գերազանցօրէն հայ են: Նախ թերթէն չեն դիտել ու իրենց տուններուն մէջ մարդը աշխարհաբար հայերէն կը խօսի: Չերմապէս կը սիրեն հայութիւնը:

որ և է ապացուցանել՝ անդադար բացակայում է թէ՛ Վարդանիստ Մարըն չէ հասկացել Ակակի Մէրէթէլիին այս ինչ, այն ինչ ասածը: Յօդուածագիրն ուրանում է այն հանգամանքը, որ Միսրոսին է գտել վրաց խոսքերի կոչված գրերը, ապացույց բերելով մի ինչ որ Մէրէթէլիին վերջերս կարդացած դասախոսութիւնը և դարձանքով բացակայում է՝ Միթէլ այդ չէ լսել ու Մարըն: Նա բարեխառն է և այն հանգամանքի վրա, որ պ. Մարըն իր յօդուածի մէջ «Ընծանաւորը» պարսկերէնից թարգմանութիւն է համարել, և իբրեւ ապացույց, ասում է. «չառ գիտնա կանոններ վկայում են, որ «Ընծանաւորը» ինքնուրոյն հեղինակութիւն է և թարգմանութիւն է, առանց յայտնելու, թէ ովքեր են այդ գիտնա կանոնները:

Զարմանալի մարդիկ են վրացի գրողները. «Ընծանաւոր» հեղինակ Շօթա Ռուսթավէլին ինքն ասում է թէ՛ «Նա թարգմանեց պարսկերէնից», իսկ նրանք ասում են, թէ՛ «Նա չէ թարգմանել, այլ հեղինակել է»: Անփաստ դատողութիւնները մի շարք վրացի գրողներին յատկանշու է: Յօդուածագիրը առաջ է բերում պ. Մարընի ասածները ընդդէմ Ակակի Մէրէթէլիին և ասում է, թէ Մարըն սխալվում է, բայց թէ ինչպէս է սխալվում, կամ թո՛ղ է ուղիղը, այդ չէ բարեհաճում յայտնել: Մենք խորհուրդ ենք տալիս պ. Մէրէթէլիին, մի կողմ թողնել ծաղրը և լուրջ վերաբերվելով գործին, նախ լաւ ուսումնասիրել հայոց և վրաց պատմութիւնը և ապա փաստերով դուրս գալ որ և է կրիտիկոսի դէմ: Քննադատութիւնը ամեն մարդու գործ չէ և ծաղրածութիւնը չէ կարող ընդադաճութիւն անունով: Զարբաղաբար, սա բացառիկ երեւոյթ չէ վրաց մամուլի մէջ, այլ սովորական երեւոյթի մի փոքրիկ նմուշը:

Դ. Տէր-Ռաֆէան

ՈՒՌԱՅ ԴՐԱՄԱՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

Պէր իրավիճակը «Այր ամուսնու իրաւունքները» կոմիդիան, որ Կորշի խումբը ներկայացրեց ուրբաթ, ապրիլի 17-ին, տեղեկացի օգտիւս է: Կոմս դը Բանիէն (Կոմսամանիով) սիրային յարաբերութեան մէջ է գտնվում տիկին Ռօբորտիէն (Բոմանովայայ): Կոմսէն, Լորան (Ազգաբազմ) ապահարգան է պահանջում ամուսնուց, բայց նա չէ համաձայնում, այլ թողնում է իր իրաւունքները: Իզաբելայի (Մուգիլ-Բորոգիլան) հետ: Անցնում է 5 տարի. Իզաբելան երբեք չէր դուրս գալ իր հօր մօտ, ծանօթանում է նրա տանը Ռօբորտիէնի որդու՝ Անդրէիէն (Տուգանով) և նրանք սիրահարվում են առանց իմանալու, որ մէկի հայրը միւսի մօր սիրականն է: Կոմսէն իմանալով այդ ամեն կերպ աշխատում է համոզել անդրէիէն, որ մոռանայ Անդրէիէն (նոյն իսկ յայտնում է նրան, թէ ինչու է բաժանվել նրա հօրից), բայց իրար: Նրանից յետոյ Լորան դիմում է անելի ևս յուսահատ միջոցի—յայտնում

ու հայ ազգին գրականութեանը, հանրային դարգացումին մեծագույն նպաստած են. առանց և և խորութեան մասնակցած են այն ամեն գործերուն, որոնք լուսաւորչական հայերու շրջանակին մէջ պարփակված են: Օրթոգիլ կաթօնիկ հայութեան խմբը Վենետիկի Միտիանիներէն է, Ռաֆայէլան ու Մուրադեան վարժարաններու հիմնարկութեան առաջին օրերէն: Ա. 1840-էն մինչև 1872 Ալիշանի բովին անցած աշակերտները ողնորեցին Օրթոգիլը և հայութիւնը: Միջառն Փորթուգալ փաշա Ալիշանի աշակերտած էր Պարիզի Մուրադեան վարժարանը:

Փորթուգալ Միջառն փաշայի մահան լուրը երբ առի, ձգարիտ ցաւ մը զգացի: Լաւ հայ մը կորսնցողները, պէտքի մարդ մը:

Ինչպէս Յակոբ փաշային, նոյն և Փորթուգալ փաշային մահին անմիջապէս ետքը սուլթանը անոր յաջորդը նշանակեց, առանց փնտռութիւն, Սազ Գոլհանէն է Գէնդէլին: Այս անուանումներուն մէջ, սուլթանին փութկոտութիւնը ցոյց կուտայ թէ իր անձնական գանձուն վարելը միշտ պատրաստ է. մեծող նախարարի մը յաջորդը գանձաւանդի մը բնական կարգովը կուգայ:

Սազ Գոլհանէն է Գէնդէլին ալ հայ կաթօնիկ է, և Պարիզի Մուրադեան վարժարանը աշակերտած: Մշակեալ, դարգացած մտքի տէր բազմահմուտ անձնաւորութիւն է, օրէնսդէմ, տոնետաղի, լեզուագէտ, ու ամենուրեք վրա նկարիչ: Պոէտ, մաթըր, կոկիկ, սիրուն, վերին աստիճանի համակրելի մարդ մը: Վարժով, բարձր, գաղափարներով կատարելագոյն նրբացած եւրօպացի մը, բայց այն եւրօպացիներէն, որոնք համար մասնաւոր յարգանք կը տածեն: Սազ

է Ռօբորտիէն (Զարմի), որ ինքը բաժանվել է իր ամուսնուց, որովհետեւ նա նրա, Ռօբորտիէնի սիրելեկն է: Ռօբորտիէն սկզբում կատաղում է, խնդրում է այլ անկերս ապացուցներ, որ Լորան անել չէ կարող և վերջը պահանջում է, որ կոմսը նորից սկսի ապրել կոմսուհու հետ, որպէս զի հասարակութիւնը համոզվի, որ կոմսը իր կնիք սիրելանը չէ: Կոմսէն ստիպվում է համաձայնվել ապրել նորից մի յարկի տակ իր ամուսնու հետ և խնամի դառնալ նրա սիրելեկն է:

Հեղինակը ցանկացել է ապացուցանել, թէ ֆրանսիական օրէնքները անարդար են և անողորմ զէպի կինը և կարկառուն է մի պիեսա, որի նպատակն է համակրութիւն գրաւել զէպի ֆրանսուհու անկեղծի դրութիւնը: Իբրեւ տենդիցիօզ գրեւածք, այդ պիեսան կրում է ի հարկէ իր վրա սառը դատողութեան դրոշմ և երբեմն մեղանշում է հոգեբանութեան դէմ, օրինակ, այն զէպուն, երբ Իզաբելան չէ ասում իր մօրը, թէ նորից համաձայնվեց պտակվել Անդրէիէն հետ, երբ նա յայտնեց, թէ իրան մնում է դիմել անձնապահանջութեան: Այդ անբնական է, բայց այդ ձեռնարկ է հեղինակին, որովհետեւ հակառակ զէպուն կամ կոմսուհին խղճալով նրանք կը համաձայնի նրանց ամուսնութեան, առանց ստիպված լինելու նորից մի յարկի տակ ապրելու իր ատենի ամուսնու հետ կամ դարձեալ անողորմ կը մնար և չէր խանգարի հեղինակին վերջացնել պիեսան, ինչպէս նա ցանկանում է, բայց վերջնականապէս կը կորցնէր հանդիսատեսի հասարակութեան համակրութիւնը, որ առանց այն էլ չէ կարող զատ զօրել լինել, որովհետեւ հեղինակը նրա տիպը դուրս է բերել վերին աստիճանի ետական, ռիսկալ, չարասիրտ և նոյն իսկ ընդունակ մաքառման մէջ դիմելու ստոր միջոցներով: Տենդիցիայի տեսակետից դա անհեթեթիկ սխալ է հեղինակի կողմից: Նոյն տեսակետից սխալ է և այն, որ երկուստեք սերահարմար շատ գործնական մարդկանց տալուորութիւն են գործում, այնքան գործնական, որ մի քանի քաղ տեղ սիրային բացարձակութեան ժամանակ չեն մոռանում այն հանգամանքը, որ իրանց երկուսի կարողութիւնը բաւական կը լինի ապահով ապրելու համար:

Միակ բանը, որ պիեսայում զօրեղ տպաւորութիւն է գործում յօգուտ կանանց էմանսիպացիայի, այդ այն է, որ կոմսուհին չէ կարող անձնական ապրել, քանի ամուսնու համաձայն է այդ բանին, ստիպված լինելով վերադառնալ նրա մօտ, երբ նա պահանջի կամ զրկել նրա օգնութիւնից, որ նա տալիս է նրան իսկապէս նրա բաժնիքի փողերից:

Չը նայելով այդ պակասութիւններին պիեսան դարձեալ է հետաքրքրութիւն հանդիսատեսի ներքէ մէջ, որովհետեւ չոչափում է շատ լուրջ խնդիր: Բացի այդ չէ կարելի չը խոստովանել և այն, որ մի քանի տիպեր կենսական են, և որ պիեսայի գեղարուեստական պակասութիւնները

էֆէնդի միշտ թրջական ծառայութեան մէջ գտնված է. բայց ինքն ալ Միջառն Փորթուգալի պէս կը յիշեցնէ այն առածը թէ՛ ոսկին տիպին ալ որ նետեն միշտ ոսկի է:

Քանի մը տարի առաջ, երբ Լիբանանի նոր կառավարիչ մը պիտի նշանակվէր, սուլթանին ընտրութեամբ ու վեց պետութիւններու վաւերացումով, Սազ Գէնդէլին անունը ամենուրեք բերանը պտտեցաւ. բայց սուլթանը չուզեց զայն նշանակել. ապրիլի կարեւոր ու փափուկ պաշտօնի մը համար չէր ուզէր հայ մը ի տես զինք ամբողջ Եւրօպայի աչքին: Սակայն իր անձնական գանձուն համար չի վարձեցաւ. ինչ որ նոր ապացուց մը եղաւ սուլթանին, մասնաւոր վստահութեանը հայերուն բարոյականին և խելքին:

Այն մշտաւ յարատեւութիւնը, որով սուլթանը կը շարունակէ, մասնաւոր 1890 յուլիս 15-էն յետոյ ալ, իր անձնական գանձը հայերուն վստահելու ուղադրաւ երկայն մըն է, ուստի և անօգուտ չի սեպելի քանի մը տեղեկութիւնով: «Մշակին» ընթերցողներուն մասնաւոր ուղադրութեանը յանձնարարել սուլթանին այս հակումը:

Այս դադանքին մեկնութիւնը կը գտնենք զիտեղով որ սուլթան Համիդ այս ծանր պաշտօնը, զոր ստանձնողին համար արտակարգ փառք մըն է ու պատիւ: Թիւրքիոյ մէջ, թէ և միայն հայերու վստահացած է մինչև հիմա, բայց անանկ հայերու, որոնք թրջական ծառայութեան մէջ են, բայց երբեք կառավարութեան քաղաքականութեանը գործիքները չեն եղած իրենց ազգին դէմ: Յակոբ փաշա, որ արտակարգ ազդեցութիւն ունէր թէ անձնական և թէ երկրական նախա-

շատ անգամ մոռացվում են չնորհիւ բեմական արժանաւորութիւնները:

Իբրակատարները մէջ աչքի էր ընկնում Ազգաբազմ իր խելացի և չնորհալի խաղով. միւսները պահպանում էին անսամբը. վատ չէր և Բօմանովայայ, որ սակայն համապատասխան չէր իր դերին, որ շատ յարմար է Միթօնովային:

Բացի ամուսնու իրաւունքներից», այդ երեկայ խաղացին Մօրէի «Ներակայական հիւանդ» կոմիդիան, որ չը նայելով Վոչեպայի, Միթօնովայի և Սաշիի աշող խաղին, անցաւ առանց անհրաժեշտ աշխուժութեան:

8.

ՄՈՒՆԱԳԱՆԻ ԳԱՆԱՌ

Նոր-Բայազէտ, ապրիլի 14-ին
Հազիւ թէ գտնվի մի ուրիշ գաւառ, որ այսօր անաշուղ պայմանների մէջ լինի, որքան մեր Նոր-Բայազէտի գաւառն է: Աղքատութիւնը ծայրահեղութեան է հասնում. գիւղեր կան, որոնց բնակիչներից շատերը մուրացկանի մախաղը ունենին հաց և ողորմութիւն են հաւաքում չըմկալ գիւղերից և քաղաքներից, մի սովորութիւն, որ դաշտային գիւղացիների մէջ բացահայտվում է: Մտաւոր մակերեսով շատ ցածր է այստեղ, ոչ միայն գիւղերում, ուր գրագէտ մարդկանց թիւը շատ սահմանափակ է, նոյն իսկ քահանաներն անգրագէտ և կատարեալ տըգէտ են. մինչև իսկ քաղաքը մի առանձին առաւելութիւն չէ ներկայացնում: Հազար երեք հարիւր տնից գուցէ մի հազար հօդ գրել կարող չլինի, միջնակարգ կրթութիւն ստացածների 5—10 հօդի են, իսկ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած ոչ մի հօդի չը կայ. մինչդեռ ուրիշ գաւառներում և՛ գրագէտները շատ են, և՛ միջնակարգ ու բարձրագոյն կրթութիւն ստացողները բաւական թիւով:

Առողջապահական տեսակետից՝ նմանը չունի ամբողջ գաւառում, որ տարածվում է մօտ 200 վերստ երկարութեամբ և 40—50 վերստ լայնութեամբ. ունի 150 հայ, թուրք և մօլական գիւղացի բոլորի համար կայ միայն մի հիւանդանոց՝ Նեքլին-Ախտայում և մի բժիշկ. իսկ Նոր-Բայազէտ քաղաքից մինչև Մազրա ոչ հիւանդանոց, ոչ բժիշկ կայ: Մենք ունենք մի գաւառական բժիշկ, այն էլ արձակուրդ խնդրելով հեռացաւ. այժմ միայնակապի անօգնական ենք մնացել. մինչդեռ գիթտերիտ և սկարաթի հիւանդութիւնները անհամար գոհին են տանում թէ քաղաքում և թէ գիւղերում: Անցեալ օրը հրախիւղ էին Ախտայի հիւանդանոցի կառավարիչ բժիշկ Վարդանիսին, բայց մի օր դալով և այցելելով, այն էլ միայն քաղաքի հիւանդներին, ինչ կը դառնայ: Ինչ են մտածում քաղաքացիները: Միթէ ժամանակ չէ սովորական քաղաքացիին բժիշկ ունենալ: Մենք խորհուրդ կը տանք մեր հարուստներին իրանց գրպանի բերանը բաց անել և թող չը խնայեն խնամքով հաւաքած փողերը ծախել բժիշկ բերել տալու համար, որովհետեւ տարրի կրկնակ պաշտօնով, չէրը մնաց ազգային գործերու մէջ. ու դիտենք թէ թրջական ծառայութեան մէջ գտնվող հայ մը էն մեծ բարիքը, որ կրնայ իր ազգին բնիկ... Հարեք չընեն է: Յակոբ փաշա կրցածին չափ ալ օգտակար եղաւ, մասնաւոր ուր երկուստեք նախա-րարի պաշտօնին մէջ ծառայեց Ներսիսեանի պարտքի գործին: Հայաստանի հայուն վրա բեռնցված վերստական տուրքի յաւելումէն զոչացած գումարը անդրեցաւ, գտնէ մաս մը (հարիւր յիսուն հազար ռուբլի չափ), յանձնել Ներսիսեանի: Այս անվեր պէտք է ուղղմ ուղղալ մը, որ վերջերս սպրդած էր «Մշակին» Պօլսոյ թղթակցութիւններէն մէկուն մէջ: Ըսված էր թէ Յակոբ փաշան մտածեց վերստական տուրքերուն վրա երեք դուրուշի յաւելումով մը Ներսիսեանի պարտքերը վճարել: Ո՛չ, Յակոբ փաշան չէր այս դժբաղդ գաղափարը յղացողը, այլ Սիմոն պէ՛ Մազուտ, և իրեն հետ պատրիարքը: Ազգային ժողովին վիճաբանութիւնները, օրագրական հրատարակութիւնները, և «Մշակին» թղթակցութիւնները կը վկայեն: Յակոբ փաշա ուրիշ բան չըրաւ, բայց ինք գանձված դրամին մաս մը Ներսիսեանի յանձնելու ծրարութիւնը մատուց:

Փորթուգալ փաշա և Սազ Գոլհանէն է Գէնդէլին ալ մարդը մարդիկ եղած են, ու իրենց շըրջանակին մէջ միշտ ուղղամտութեամբ և ընդհանուր հայաստանութեամբ աշխատած են: Թիւրքերը կարհամարման այն բոլոր հայերը, որոնք իրանց ազգին դէմ կը դառնան, որոնք իրենց ազգին չարիք կը հասցնեն: Էն կոչալ թիւրքերն անգամ կըսեն.

—Ինչ խեղ ան մարդէն, որ իր ազգին չարիք կընէ:

Սուլթանէն անկեալ մինչև էն յետին թիւրքը

բախտիկի հիւանդութիւնը մի օր էլ իրանց տան չէմբում կերակայ և այն ժամանակ արդէն ոչ կը լինի... բայց դժուար թէ մեր առաջարկութիւնը այստեղ արձագանք գտնի, քանի որ մի կրնաւ միայն առաջ այստեղի միակ դեղատոմսը գոցելու վտանգի մէջ էր և նրա գոյութիւնը պահպանու համար հարկաւոր էր 300 ռուբլի տարեկան օժանդակութիւն, որը շատ դժուարութեամբ կարողացան ձեռք բերել: Սակայն այժմ բարդացան պիտի ապացուցանեն թէ փողն են շատ սիրում, թէ իրանց գաւառների կեանքը:

9.

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Երգչակապ. Պիւլգուս. Նուէր մանուկներից
Թարգ. ուսանելից, 81 էր. գիւնը 20 կ, Թիֆլիս, 1888
Ապահովված բնութանընթերցում այժմ մասնակցութեամբ են ջերմացայի կրթութիւնը հիւանդանոցների ձեռքի տակ, որոնք կոչվում են նրանց արտադուստ և ներքուստ, այնպէս որ բարեկրթ երեխաները կորցնում են իրանց անհատականութիւնը և ինքնուրոյնութիւնը՝ յիշեցնելով կեղծ կատակական ժամանակների վերստանալու պարտքի խոզած ծառերը: Կան գրեթէ որոնք կարծէք գուլեղանանների պարտադիր դրոշմներ լինեն որոշ արուեստական ծրագրով կով, բայց անգոյն, անհոտ լեզուով, դուրկ բնական զգացմունքների չեղուց: Այդպիսի գրեթէ բոլորի պատմութիւնը, թէ և այդ պատմութեան մէջ էլ անհամակրելի է այն, որ այդ միջոցը շատ գոհ է իր ստրկական վիճակից: Գրքի վերջագրերը Վիւլգուս է, բայց նա չէ կարող ազդել սէր դէպի գիւղը, դէպի բնութիւնը, դէպի կենդանիները: Միակ օգուտը, որ երեխաները կարող են ստանալ այդ գրքից, էր և, որ նրանք կիմանան մի քանի նոր բաներ երկու-երեք կենդանիների մասին: Գրքը թարգմանված է կով լեզուով: Տպագրութիւնը լաւ է:

S. 6.

ՆԱՄԱԿ ՀԱՄԱՌՈՒՑ

Ապրիլի 5-ին
Այստեղի հայ ժողովուրդը, տեսնելով երկար տարիներում կրած իր նեղութիւնը և նիւթական ծանր դրականները, որ առաջանում էին հայոց գրեթէմանցիկ հեռաւորութեան, տեղի ու ճանապարհի կատարեալ անդամարութեան պատճառով, զիմեց ուր պէտք էր, բացարձակ յիշուց և խնդրեց, որ հանգստաբանի համար նոր տեղ յատկացվի: Թողեք յարգվեց: Տեղ տուին ճիշտանոցայ միւս ազգերի և համայնքների գիւղեկանաւորութիւնների մօտերում: Թէ և վերջիններից ամենահեռուն էլի հայոց գերեզմանատուն էր, բայց այդպիսով էլ գոհ, նոյն իսկ ուրախ մնացին: Անցան տարիներ, թաղվեցին հարիւրաւոր ննջեցեալներ, բայց յանկարծ, չը դիտենք ինչ:

Թէ Պօլիս և թէ նահանգները այս զգացումը կը տածեն: Եւրա է, որ կօգտվին անարգ հայերէն, բայց զի սիրեմ մասնութիւնը, բայց կատեմ մասնիկը ըսված է:

Շատ թիւրքեր, փաշա, էֆէնդի, պաշտօնայ միշտ մտերիմ բարեկամ հայ մը ունեցած են, բայց չեն յիշեր, որ իր ազգին դէմ գործող հայ մը երբեք թիւրք փաշայի մը համարումը գրաւած ըլլաւ: Ուստի և Նուրեան մը, Սէֆէնեան Նշան մը չէ կոչվեցան այնպիսի պաշտօններու, որոնք սուլթանին մասնաւոր համարումին հետեւանքով կը տրվին: Ո՛ր է մի ժողովի մէջ նետված կը մնան, իրենց դաւերուն փոխարէն երբեմն երեքին նշան մը առնելով:

Առթիւն է դիտել տալու, որ Դրան ծառայութեան մէջ գտնվող հայերը ինք էլ դաւան իրենց ազգին դէմ, ընդհանրապէս թիւրքերը չեն զիբեր անբարոյացողները. արդէն «որդի կուրծտեան» ծնած են: Սերվիլէն մը, Օտեան մը ամենաբարձր դիրք գրաւեցին օսմանեան կայսրութեան մէջ, բայց օր մը իրենց ազգին դէմ շարժեցան, թէ և ամեն գործի մասնակից: Ո՛ր փաշան պիտի համարձակէր ստորնացուցիլ առաջարկ մը ներկայել այդ սրտի տէր, տաղանդաւոր հայերուն: Առ քանիներ իրենց գործը տեսան իր պաշտօնայ, առանց ազգին դարձնում միջամտելու պարտաւորութեան: Դաւանները ինքնամատուց են: Տառեան Աթիլի փաշան միայն ինչ ինչ պարգևներու մէջ ինչպէս հիմա, պատրիարքարանի գործերուն խառնվելուն հրաւեր ստացաւ, բայց ան ալ ուղղակի սուլթանէն: Կրնաք ըսել թէ ազգավաճառ է Գէնդէլութեան հայրը, ծնողը՝ Նուրեանն է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵԼԵԳՐԱԳՐԱԿՆԵՐ

«НОВОСТИ» լրագրին Կ. Պոլսից գրում են ապրիլի 2-ից. «Արցախի երկու շարավիճակ ընթացքում Բ. Գուրբ 15-ից ոչ պակաս շրջափակում է ուղարկել կրեմլական ճարտարապետին: Բացի դրանցից Բ. Գուրբ ուղարկել է մի շատ երկար զիջումառական յիշատակագիր անդրկական արտաքին գործերի մինիստրության, որի մեջ խոսվում է և հայերի մասին: Բ. Գուրբ պնդում է, որ անկարգությունները կրեմլում ուստիական են, և Անտանտիկայում նույնպես նկատվում է սատակ յուզում: Սուլթանը հաստատ համադրված է, որ անդրկայաները դրույում են հայերին դաւադրություններ կազմակերպել և նոր ապստամբություններ պատրաստել: Նա նույնպես անդրկական քաղաքականության է վերադարձում կրեմլում տեղի ունեցող խռովությունները: Յիշատակագրի մեջ խոսվում է նաև հայ պատմության ներքին մասին Անգլիայում: Բ. Գուրբ կոչում է անում Միգրիայի արդարադատության զգացման, որպես զի նա օգնել է թուրքիային դուրս գալ դժուար դրությունից և դադարեցնել բոլոր այդ անկարգությունները: Բ. Գուրբ նկատել է սուլթան Անգլիային, թէ որ և է նոր ապստամբություններ Փոքր-Ասիայում, որ կը խրախուսվի անդրկայաներից, կը սատակաւորի միայն ժողովրդի ազդեցությունը և կը խափանի թէֆորմներ մտնելը: Իրեն եղբայրացություն, Բ. Գուրբ դառն կերպով բողոքում է անդրկական մամուլի վերականգն արշաւանքի գէնը»:

ԼՈՒՐԵՐ ԹԻՒՐԿԻԱՅԷՅ

«С. Петербургскія Вѣдомости» լրագրում տպւած է մի ընդարձակ թղթակցություն Կ. Պոլսից: Թղթակցիցը, որ ծածկված է «Օսմանլի» աշուան տակ, մի շարք հետաքրքրական տեղեկություններ է հաղորդում թուրք պետական գործիչներին մասին: Ուշադրություն արժանի է մանաւանդ սուլթանի քաղաքական թաքսիմ-թէյ, մի համարեա անգրագէտ մարդ, որ բռնել է սուլթանի նախկին սիրելի Իզմէթ-բէյի տեղը: Եւ և նա սուլթանին անհամաձայն մի անհամարուն լինել է, բայց այժմեան ժամանակ անասման իրաւունքի տէր է, և պետական բոլոր գործերը գտնվում են նրա ձեռքում: Ուստի, կարող է լաւութիւն անել, ուստի չի անի: Թուրքիայի ճակատագիրը միշտ այսպէս է եղել, միշտ մէկը, նստած արքունիքում, ղեկավարել է բոլոր գործերը, ահապէս հարստութիւն հաւաքելով իր համար: Թղթակցիցը, ի միջի այլոց, գրում է հետեւեւորը. «Հայոց պատրիարքարանի խորհուրդը ներկայացրեց սուլթանին անուամբ մի աղերսագիր, որի մէջ աղերսում է ուշադրություն դարձնել Փոքր Ասիայի հայերի թշուառ դրությունը վրա և կատարել խոստացած թէֆորմների գնել մի մասը: Խեղճ հայեր, միամիտ է նրանց խնդրքը, բայց աւելի միամիտ է նրանց պատրիարքարանի խորհուրդը: Ոչ մի կասկած չը կայ, որ նրանց խնդրքը թաքսիմ-թէյից ղէնել չէ գնացել: Բաւարարութիւն տալ հայերի խնդրքին չէ կարելի շատ պատճառներով: Ամենից առաջ և ամենից դժուարը թաքսիմ-թէյն է, այն ֆանատիկները, որ իր բազմամեղ, փոքրիկ հողով ատում է հայերին: Բայց եթէ նոյն իսկ տեղի ունենար այսպիսի կերպարանափոխութիւն, թաքսիմ-թէյը յանկարծ սիրէր հայերին, այն ժամանակ էլ նա անկարող կը լինէր կատարել նրանց խնդրքը: Նկարագրելով այնուհետեւ թաքսիմ-թէյի բացառական ամբողջ ոչնչությունը, թղթակցիցը բացականչում է. «Սե այս մարդուց ամբողջապէս կանխված է երեք միլիոն հայերի վիճակը: Այսպիսի է նրանից և այն պատճառով, որ եթէ նա կամենայ, սուլթանը կը ստորագրէ ամեն տեսակ թէֆորմներ»:

«Որքան ծանր է տեսնել այդ ամենը և մի և նոյն ժամանակ խոստովանել իր անգործութիւնը: Զարմանալի չէ, որ այս բանը տեղի ունի քանի որ թուրք զարի չէմբոս և քաղաքակիրթ աշխարհի աչքերի առաջ: Թուրքիայի դրութիւնը համարեա ամենամեղ է, իսկ քրիստոնեաների, մանաւանդ հայերի դրութեան մասին խօսել էլ պէտք չը կայ: Նրանց դրութիւնը կատարելապէս սուղալի է: Դեռ նորերում նուիրատուութիւններ էին հաւաքում յիսուն հազար երեխաների համար, որոնք բոլորովին որր են մնացել Հայաստանում եղած կոտորածներից յետոյ: Յիսուն հազար մանուկներ, որոնք գլուխ գնելու տեղ չունեն և որոնց սպասում է սարսափելի ապագայ: Բայց ո՞վ գիտէ, գուցէ այդ ահապէս խոր մէջ կան հանճարեղ երեխաներ, որոնք կարող կը լինեն զարմացնել ամբողջ աշխարհը: Ստանալով, որի գլուխ է պատրիարքը, նուէր»:

Աղարկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Լճից օդից հեռագրում են, որ ամերիկական սենատում արվարել տեսարաններ են լինում: Սենատոր Բուտլը Նիկոնից, որ ամերիկական

համարում, այն կէտին, որ իմ դաստառութեան է վերաբերում, պատասխանել հետեւեւոր: Լրատուն, ի միջի այլոց, ասում է. «Ստորին դասարաններում կրճատված են մի քանի առարկաներ, ի միջի այլոց և բուսաբանութիւնը»: Դա ճիշդ չէ: Կարողութեամբ բուսաբանութիւն աւանդել է իմ նախորդը մինչև յունվար, երկու երկրորդ դասարաններում շարավիճակում 2-ական դասով: Իսկ յունվարից յետոյ աւանդում եմ ես, նոյնպէս շարավիճակում 2-ական դասով այդ դասարաններում: Աւելացնեմ և այն, որ երբ այդ առարկան յանձնվեց ինձ, ես պարտք համարեցի ջնջել այդ դասարանների աշակերտներին այդ առարկայից և հետևանքը մասին դրաւոր ղեկուցել տեսչին, խնդրելով, որ նա էլ ղեկուցէ հողաբանութեանը և նշանակվի պաշտօնական ջննորթիւն, որպէս զի տարվայ վերջում երեւոյ իմ նախորդի և իմ դործունէութիւնը»:

Ս. Սմբատեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բժշկապետ Յ. Գասպարեանց ուղարկել է մեզ 100 բուլբուլ յօդուտ Ռուսաստանի, գլխաւորապէս Ստաւրոպոլի նահանգի սովետներին: Այդ փողը այսօր մենք ուղարկեցինք Պետերբուրգ Վարմիր Խաչի Կոմիտէին:

Թիֆլիսի առևտրական բանկի ընդհանուր ժողովը, կիրակի, ապրիլի 19-ին, իր տարեկան նիստում որոշեց յատկացնել Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումին համար 30,000 բուլբուլ նպաստ, կազմելով այդ գումարը առաջիկայ երեք տարվայ հաստիկներից:

Մեզ խնդրում են յայտնել հետեւեւոր. «Նկարիչ Գ. Բաշինջադեանի մեծագլուխ նկարը «Անտառ աշան ժամանակ» այս օրերս, միւս նոր նկարների հետ միասին» կը տեղափոխվի Բագու և դրված կը լինի ի ցոյց հասարակութեան մի քանի օր»:

«Բաւի» լրագրից, հեղեղով Սուլթանի բամբաստանները, ասում է, որ Բագուի հայերը կատարեալ համակրութեամբ են վերաբերում սուլթանին: Բայց զի կրկնակցներին օգնելու գործին: Ուրիշ կերպ, կաւելացնեմք մենք, չէ էլ կարող լինել:

ԱՆԷՔՍԱՆԻՊՈՊՈԼԻՑ մեր թղթակցիցը գրում է. «Ապրիլի 8-ին, առաւօտեան, Ալեքսանդրոպոլի յաջորդաբար շուրջը կենդանութիւն էր նկատվում, բազմաթիւ կառքեր և ժողովրդի մի մեծ բազմութիւն բռնել էին ընդարձակ տարածութիւնը: Այդ օրը Ալեքսանդրոպոլից հեռանում էր երիտասարդ Թովմա վարդապետը, որը մի կարճ ժամանակամիջոցում կարողացաւ գրաւել շատ համակրողներ: Երիտասարդ վարդապետը մեզ մօտ գալը սկզբում բուրբուն այլ նպատակ ունէր, բայց յետոյ, կաթողիկոսական հրամանին համաձայն՝ նա մեզ մօտ մնաց Զատիկի տօները հանդիսարար կերպով կատարելու համար: Նա առիթից օգտու ընդունելով մի քանի զեղեցիկ քաղաքներ խօսեց, քաղաքներ, որոնց այնքան ծրար է մեր ժողովուրդը: Ահա այստեղից սկսվեց այն ջիւղ համակրութիւնը, որ վայելում էր երիտասարդ վարդապետը: Այդ օրը յաջորդաբար նախանձաւ էր պատրաստված ի պատիւ հիւր-վարդապետի, որին մասնակցեցին աւելի քան յիսուն մարդիկ, գլխաւորապէս երիտասարդներ և հոգևորականներ: Ժամը 11-ին կառքերով նրան ձանապարհ գցեցին մինչև մօտակայ գիւղերը: Երկու օր առաջ հարկւրաւոր ստորագրութիւններով մի հեռագիր ուղարկվեց Վեն. Կաթողիկոսին, խնդրելով Թովմա վարդապետին նշանակել Ալեքսանդրոպոլի յաջորդ»:

ԲԱԳՈՒՆԻՑ մեզ գրում են. «Բագուի նաւթագործներ՝ Արաֆեւեան և Բուդաղեաններ վերջացրին իրանց բանակցությունները օտար կապիտալիստների հետ և ծախեցին իրանց նաւթի խաւարները»:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Արցախի ժամանակներս Բաթումի վրայով Սամսոնի և Օրդուի շրջակայ գիւղերից մեծ թւով թիւրքացիներ են գտնու գէպի Սուխումի շրջանը: Կան այնպիսիներ, որոնք ընտանիքներն էլ են հետները տանում: Նրանք գտնում են հողագործութեամբ պաշակվելու, գլխաւորապէս ծխախոտագործութեամբ: Ապրիլի 18-ին, «ПУШКИН» շրջանում, մօտ 60 հոգի ձանապարհվեցին: Հարցնում էի, «Ե՛նչու ձեր երկրից թողած զաւրկ էք այս կողմերը: միթէ ձեր երկրում հող չը կայ» Նրանք ասի քայելով պատասխանում են. «Շատ էլ կայ, բայց ինչ օգուտ, քանի որ մենք վարում ցանում ենք, իսկ արդիւնքը թիւրքն է ստանում»:

Կ. Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԴԵՐԵԼՆԵՑ

Ապրիլի 1-ին

Լսեցինք, որ մեր քաղաքային ինքնավարութիւնը ուղում է թուրքերի բաղնիքները բարեկարգել: Սթէ ճիշդ է լուրը, խորին շնորհակալութեան արժանի է ինքնավարութեան այդ քայլը: Գաղափար բաղնիքներ շատ քիչ կան, ընդամենը, կարծեմ, երեք հատ. դրանցից մէկը պահում է մի ուսու, իսկ միւսները թուրքերի բաղնիքներ են: Մարդկեան կողմից թէ և դրանք բոլորն էլ անպիտան բաներ են, բայց և այնպէս ուսու պահում էլ մի քանի նման է, մի կերպ կարելի է լողանալ. իսկ ինչ վերաբերում է թուրքերի բաղնիքներին, դրանք արդէն սարսափելի բաներ են: Երեւակայել անգամ չէք կատարել թէ ինչպիսի դարձուրել, հակառակորդ պահական հիմնարկութիւն է բաղնիք կոչվածը: Նա ներկայացնում է մի մեծ աւազան, լի տաք ջրով: Շուրջ փոխվում է շարավիճակ միայն մի անգամ, իսկ ամբողջ շարավիճակ ընթացքում այդ ջրում լողանում են ամենապակասը 5—6 հասարակ զօր: Թուրքերի թաղում էլ հիւանդ չէ մեռում, որ իր կեղտոքը չը թողնէ այդ աւազանի մէջ: Սա դեռ բաւական չէ, նոյն ջրում լողացվում են և ահապէս բանակութեամբ կեղտոտ շորեր: Թուրք կինը (լինի նա հարուստ թէ աղքատ) մի և նոյն է) բաղնիք գնալիս, անկարելի բան է որ կանառակվի մի ահապէս կայծոց կեղտոտ շորեր չը տանէ լուսնաւոր: Հիմա երեւակայեցեք, թէ ինչ է թուրքերի բաղնիքը: Զուրդ այնքան է կեղտոտվում, որ համարեա սեանում է և նրա երեխան մի հաստ շերտ կեղտ է կապում, բայց և այնպէս, թուրքը, առանց դարչելու, առանց մի քաղաք յայտնելու, լողանում է ու դուրս է գալիս, և դեռ համոզված է, թէ մաքրվեց... Ի հարկէ, այդպիսի մի հիմնարկութիւն, որը վտանգ է սպառնում հասարակութեան առողջապատութեանը, չէր կարող չը դրաւել ինքնավարութեան ուշադրութիւնը և մենք յոյս ունենք, որ նա անպատճառ կիրառելի է իր մտադրությունը: Բայց ամենից լաւը այն չէր լինի, որ ինքնավարութիւնը փորձ փորձեր ինքը չլինէր տալ և պահել գնէ մի բաղնիք: Դրանով քաղաքը կունենար մի մաքուր, խոտակ, գուցէ և աւելի է ժամա բաղնիք, իսկ ինքնավարութիւնը կունենայ տարեկան արդիւնքի մի նոր աղբւր:

Կ. Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երեւանի թեմական դպրոցի մասին «Մշակի» № 51-ի մէջ տպւած լուրի աւելիով պարզեմ եմ

Երեւան, ապրիլի 2-ին
Ներսէս Բեկ-Պաշինյան

նաև որոշ քաղաքացիներ լուս. լին. դիմադրում. սեփականորէն հարաւոր նրա վրայ, որպէս «հաւանական», իսկ Բուրժու, ծագած աղմուկի մէջ, պատահականօրէն հարաւոր կողմնակիցներին. «կեղծ-հարեւորակներ», մասնակցներ:

—Նախագահ Մակ-Վինչէյ յայտնել է, որ երբ Կուբան աղաւթի սպանիական լուս. լին. կառավարիչի նրան ընտրել աջակիցի կառավարութիւն, որը ցանկանում է իրեն ժողովուրդը:

—Ինչպէս յայտնի է, Սպանիան շտապեց ինքնավարական կառավարութիւն մտցնել Կուբայում, կամենալով դրանով իր կողմը գցել կուբացիներին: Այժմ ինքնավարական նոր կառավարութիւնը հետեւեալ կողմն է ուղղել կղզու ազգաբնակչութեան. «Կուբացիներ, մենք ամենքս սպանիացիներ ենք. մենք վայելում ենք ամեն տեսակ ազատութիւն. եթէ Միացեալ-Նահանգները ցոյց չը տային ապստամբներին եռանդուն և կեղծաւոր աջակցութիւն, մենք շուտով կը վերականգնէինք խաղաղութիւնը: Մենք պէտք է միանանք իրմարեւել Նամար այն ստոր փորձին, որ անում են Միացեալ-Նահանգները, ճշգրտելով տիրապետել Կուբային և ենթարկել նրան մի աջակից օտար ցեղի իշխանութեան, որ հակադիր է մեր ցեղին իր աւանդութիւններով, լեզուով, կրօնով և սովորութիւններով»:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՄԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՍՄԵՐԻԿՈ-ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՄԱԿԻՐԻ, 18 ապրիլի Դէպի Ֆիլիպիններ կղզիները ամերիկական նաւատորմի զարուս սպանում են կիրակի: Սպանիական նաւատորմը երկու զորամասի բաժանիկը, զբաղեցրելով մէկը կանոնաւոր է Մանիլան նաւահանգիստի մօտ, իսկ միւսը սպանում է թշնամուս Բիլիպինները կղզիները հարաւային ծայրում:

ԼՕՆԻՕՆ, 18 ապրիլի: «Times» լրագրի վաշինգտոնի թղթակիցը նախագահի հետ խօսակցութիւն ունեցաւ, որից երևում է, որ նախագահը հաստատ համոզւած է այն բանի մէջ, որ իրենից կրողները ներկայումս այնպէս չէ, որ պէտք չի Նիւյու-Կիքի և Միացեալ-Նահանգների մէջ պահանջվելու ուրիշ կարգի, բացի բարեկամական կապերից: Մակ-Վինչէյ կարծում է, որ առիթ չի ներկայանալ փոխելու դրութիւնը:

ՄԱԿԻՐԻ, 18 ապրիլի: Բլանկոյի հետագիրը հաստատում է Մատանզաբո ուղիղութիւնը լուս. լին. Ռեքոնկիստի շարունակելը մէկ ժամ և ուշին զիջաւ չը պատճառեց: Փրանսիական և աստորիական հիւպատոսները բարեկցին ուղիղութեան դէմ, որովհետեւ նա տեղի ունեցաւ, առանց առաջուց իմաց տալու:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 18 ապրիլի: Ձկնորական վարչութիւնը վարձեց 8 մեծ շոգնաւերձ առաջին պատերազմական արշաւանքը Կուբա փոխադրելու համար: Անհրաժեշտ է համարված գնել էլի մի քանի նաւեր: Հրատարակված հաղորդագրութեան համեմատ, Կուբայի վրա արշաւանք դրած ծառայողները արդէն կարգված է: Մտադրութիւն կայ Մատանզաբո ափ իջեցնել 10,000 մարդիկ:

ԱՄԻՐԻ, 18 ապրիլի: Պատգամաւորների ժողովը Կորբերա, պատանախնդրի հարցապիտումին, ասում է, որ ամերիկական նաւատորմը արձակեց 60 ուսմբեր այն ամբարձրիւններ վրայ, որոնք գտնվում են Մատանզաբո ծովածոցի մոտեքի մօտ, բայց դեռ չը կային, բացի մէկ ջրից: Ամերիկական մի նաւ, ընդհակառակը, տանովի զիջաւ կրեց: Ապստամբները համարաշխ էին ամերիկացիներին հետ և այդ պատճառով մի քանի ժամանակ գնում էին դէպի Մատանզաբո, բայց կատարելապէս ջարդվեցին:

ՄԱԿԻՐԻ, 18 ապրիլի: Սենատը հաւանութիւն տուեց կառավարութեան դրոշմութեանը, այն է՝ ինքնավարութիւն տալ Կուբային:

ՀՕՆԻՕՆԻ, 19 ապրիլի: Կործում են, որ սպանիական նաւատորմը չի դուրս գալ Մանիլայի՝ հանդիպելու ամերիկական նաւատորմին, այլ կը մնայ Մանիլայում՝ որպէս զի կարողանայ օգնութիւն հասցնել ամբարձրիւններին ծովածոցը պաշտպանելու ժամանակ: Ասում են, որ ամերիկացիները երեսնել են Բոլիւարի մօտ: Եղանակը այնպէս փոթորկալի է, որ ապստամբների հետ հաղորդակցութիւնը անկարելի է:

ՄԱԿԻՐԻ, 20 ապրիլի, Հալանայից հեռագիրը հաղորդում է. «Ամերիկական երեք նաւեր աշխարհում էին ուղարկվել Յիւնիֆուէզոս, բայց զիջաւ չը պատճառեցին Բալաբը հանդիստ է»:

ՊԱՐԻՅ, 20 ապրիլի: «Temps» ասում է. «Պետութիւնները միջամտութիւն կը գործեն յարմար րոպէին և այն էլ վճռական կերպով՝ յօգուտ խաղաղութեան»:

ՄԱԿԻՐԻ, 20 ապրիլի: Պաշտօնական հեռագիր Մանիլայից. «11-ի, ժամին թիւանոթի հարուածները աղաւթարեցին, որ թշնամու նաւատորմը փորձում է յարձակում գործել անցքի վրայ»:

տորմը փորձում է յարձակում գործել անցքի վրայ. այսօր առաւօտեան նաւատորմը երեսը կալիփոլի մօտ: Սպանիացիները սկսեցին կրակել ամերիկացիների վրա: Առաւօտեան 9 ժամին թշնամին ստիպված էր յետ քաշվել և շարժվել դէպի ծովածոցի արեւմտեան կողմը: Թշնամութիւն շատ աւելի լինելու պատճառով մեր նաւատորմը բաւական չէր հասնէր: «Christina» նաւը վրա հրեւն սկսեց. մի ուրիշ նաւ օդը թռաւ: Մեր կորուստը նշանաւոր է. սպանվածների թւումն է յիշեալ նաւի կապիտանը:

ՆԻՒ-ԵՐՈՒ, 20 ապրիլի: «The Journal» լրագրի հեռագիրը ասում է. «Հնդկանքներ լուր տաւ լաւագոյն, որ Մանիլայի մօտ տեղի ունեցաւ կռիւ. ամերիկացիները յաղթեցին: Կռիւը սաստիկ էր, բայց ոչ երկարատեւ»:

ԼՕՆԻՕՆ, 20 ապրիլի: Լուրերին նայելով՝ Ֆիլիպինները կղզիներին մօտ տեղի ունեցաւ կռիւ, որի ժամանակ ամերիկացիները կորցրին երկու նաւ և 500 մարդ, իսկ սպանիացիները 2000 մարդ և նաւատորմի մի մասը: Նիւ-Երօկից ստացված հեռագիրներին նայելով, կռիւ մասին այնտեղ ոչինչ յայտնի չէ:

ԵՕԿՕԼԱՄԱ, 18 ապրիլի: Ռուսաստանի և Եւրոպայի մէջ, ինչպէս լուրում է, համաձայնութիւն կայացաւ Կորէայի վերաբերմամբ:

ԵԱՏԵՐԻՖՈՐԻ, 18 ապրիլի: Հացի գինը օրից օր սաստիկ թանկանում է:

ԽԱՐԿՈՎ, 18 ապրիլի: Հացի և դարու պահանջը մեծ է:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 19 ապրիլի: Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց. «СВ. ВѢСТНИКЪ» ամսագրի ֆրանսական ուղղութեան պատճառով, յայտնել այդ ամսագրին առաջին նախադգուշութիւն, իսկ թող տալ «Крымскій ВѢСТНИКЪ» լրագրի հրատարակութիւնը, որ դադարեցրած էր փետրվարի 8-ի կարգադրութեամբ:

Ապրիլի 25-ին, առաւօտեան 11 ժամին, պէտք է տեղի ունենայ Պետերբուրգում, Մարսեան դաշտի վրայ, Բալթիկայի զորահանգին:

ԿԱԼԿՈՒՍՍ, 19 ապրիլի: Բէնդաւան օրէնսդրական խորհուրդը յայտարարելով ժամանակի գործիքներ մասին, որ բերել են, երեւի, նաւերի և գնացքների մէջ գտնվող միներ Բոմբէյից: Մինչև այժմ հիւանդանալու 26 դէպքեր են եղել:

ԿԱԼԿՈՒՍՍ, 19 ապրիլի: Նահանգապետը հաղորդեց վարչական խորհրդին այն միջոցները, որ կառավարութիւնը ժողովրդին ունի ձեռք առնել ժամանակի դէմ: Մանանդ խորհուրդ է տրվում ընդունել խալիկին պատուաստման եղանակը, և մի և նոյն ժամանակ խոտացվում է նրանց, որոնք կրնան նա պատուաստումը, մի քանի արտօնութիւններ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Ապրիլի 17-ին

Լոնդոնի վրա 10 ֆունտ արծէ	94	բ.	95	է.
Բելլիւնի վրա 100 մարկ	46	»	25	»
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ	37	»	50	»
Պոլսի վրա 100 ֆրանկ	—	»	—	»
Մաքսիմի կուպոններ	149	»	—	»
Բորսայի զինկոն	4 1/2	»	6 1/2	»
4 1/2 պետական բնիտ	100 1/2	»	—	»
4 1/2 ներքին փոխառութեան	100	»	—	»
4 1/2 քաղաք. թղթ. աղ. կալ. բանկի	100	»	—	»
4 1/2 1/2 վիսյակ. զեւ. հոգ. բանկի	100 1/2	»	—	»
Ներքին 5 1/2 առաջին փոխառութ.	284	»	—	»
Նոյնը	248	»	—	»
5 1/2 քաղաք. թղթ. աղ. կալ. բանկի	223	»	—	»
5 1/2 պետական երկաթուղ. բնիտ	—	»	—	»
Պետերբ. քաղ. կ. ընկ. օրէ. 5 1/2	101 1/2	»	—	»
Մոսկովայի քաղաք. օրէ. քաղաքական	100 1/2	»	—	»
Օւէսայի	100 1/2	»	—	»
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6 1/2	102	»	—	»
Նոյնը	100	»	—	»
Գուբայի կալ. բանկի 6 1/2	102	»	—	»
Նոյնը	100	»	—	»

Խմբագիր՝ Ա.Լ.ԲԱՆԻՐԻ ԲԱԼԱՆԹԱՐ Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԵՅԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

27 Апрель 1898 года, въ 2 часа дня, въ помѣщеніи Тифлискаго Окружнаго Суда, имѣетъ быть засѣданіе Кавказскаго Юридическаго Общества по случаю 25-ти лѣтія со дня учрежденія Общества.

Программа засѣданія:

1) Рѣчь предсѣдателя Общества Ѳ. А. Быкова по случаю 25-тія существованія Общества.
2) Сообщеніе Секретаря Общества А. С. Френкелля: «Краткая исторія дѣятельности Общества за 1873—1898 г.»

3) Разные административные вопросы.
Согласно § 17 Устава въ засѣданія Общества допускаются и постороннія лица.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՐ ՀԻՒՆԵՐԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ) Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՌՈՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վերնաբան (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ. Կ. Մ. ՉԻՌՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին ներարգային հ. Կ. Ի. ԲՈՒԿԵՆԿՈ—10 1/2—11 1/2 ժ. կանանց և երեխայից հ., ծաղկի պատուաստում:

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—11 1/2—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԶ—12—1 ժ. ականջի, կուրորի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երեխայից հ.

Ա. Գ. ԳՈՐԿԻՍ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին, և միզասեռական հ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ

Վ. Մ. ՄԱԽՈՎԻԼԱՅԷ—5—6 ժ. ներքին և երեխայից հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—6 1/2—7 ժ. ներարգային (երկտարբուժութեան), վերնաբան և մորթի հ.

Տ. Ի. ԲՈՒԿԵՆԿՈ հիւանդանոցումը ընթանալիս և խորացողական հետադարձութիւններ է առնում մէղի, խիւր, արեւան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոմիտեի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերադասումը՝ 106—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ

ՀԱՅՈՒՆԵԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Թիֆլիսի խնդրում է անդամներին շնորհ բերել Ընկերութեան ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ Ժողովին, որ նշանակված է ապրիլի 26-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Կար ու ձեռի դպրոցում (Կանոնակարգ, № 25):

Ժողովի պարագայում ունենան են.

- 1) Անցեալ ընդհանուր ժողովի արձանագրութեան ընթերցումը.
- 2) Անցեալ տարվայ ելեմտից հաշուի ընթերցումն ու հաստատելը.
- 3) 1898 թ. համար կազմած նախահաշուի ընթերցումն ու հաստատելը.
- 4) Վարչութեան միամեայ գործունեութեան տեղեկագրի ընթերցումը.
- 5) Վարչութիւնից հերթով դուրս գնացող 4 անդամի և 5 փոխանգամի ընտրութիւնը:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ընդհանուրի գիտութեանը, որ Թիֆլիսում, համաձայն Կովկասի պ. կառավարապետի հաստատած կանոնադրութեան՝ ձիաների օտնավաճառների մասին, ներկայ մայիսի 5-ից բացվում է ԶԻՆԵՐԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ, որը կը շարունակվի մինչև մայիսի 18-ը: Վերջիցիւն ձիաների օտնավաճառի համար տեղ է յատկացրված Դիւրեւեյում, Կովկասեան ձիաբուծութիւնը խրախուսող ընկերութեան հիւպոթեզում:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀ

ՀՈՐԻՐԸ յայտնում է ի դիտութեան Ընկերութեան անդամներին, որ առաջիկայ շաբաթ օր, ապրիլի 25-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին Թիֆլիսի դուռնայի դահլիճում է ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ: Ապրիլի 26-ին, կիրակի, Մոզմու եկեղեցում, պատարագից յետոյ պէտք է կատարվի նահանգնաւորի յիշատակ հանգուցեալ Յովհաննէս Խուրաբեանի և հոգնազատից յետոյ պէտք է տեղի ունենայ ժամը 12-ին հանգուցեալի մահաբանի բացումը, իսկ նոյն ապրիլի 26-ին, երեկոյեան պէտք է լինի Ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը, եթէ ժողովի պարագայումները չաւարտվեն 25-ին:

Ժողովի պարագայումը առաւելները լինելու են. 1) Ընկերութեան 1896 թ. ընդհանուր, այն է՝ կենտրոնի և ձիւրերի հաշիւ ընթերցումը. 2) Խորհրդի 1897 թ. հաշիւ ընթերցումը. 3) Վերադարձվող յանձնաժողովի զեկուցումը խորհրդի 1896 և 1897 թ. հաշիւների մասին և խորհրդի բացատրութիւնները. 4) Ընկերութեան 1898 թ. ընդհանուր, այն է՝ կենտրոնի և ձիւրերի նախահաշիւ ընթերցումը. 5) Խորհրդի զեկուցումը հանգուցեալ Յովհաննէս Դ. Խուրաբեանի Ընկերութեան թողած ժառանգութեան մասին. 6) Խորհրդի զեկուցումը յանուն Խուրաբեանի Թիֆլիսում չքաւոր աշակերտների համար հանրակացարան (Общественн) հիմնելու մասին. 7) Խորհրդի զեկուցումը Արտիկան-Նազարեան դրական ֆոնդի մասին. 8) Ընկերութեան մի քանի անդամների առաջարկութիւնը Թիֆլիսի էժանագրին դրադարան-ընթերցարանին նպաստ տալու մասին. 9) Մալար Զօհրեանի երկու յայտարարութիւնները՝ բժշկապետ Բադաբաւո Նաւասարեանին (Ընկերութեան պատուաւոր անդամ ընտրելու և Թիֆլիսում ապաստարան հիմնելու մասին. 10) Պաշտօնատար անձանց ընտրութիւնը, այն է՝ Ընդհանուր ժողովի նախագահի և քարտուղարի, խորհրդի վեց անդամի և երկու փոխ-անդամի, վերադասող յանձնաժողովի երեք անդամի և դրադարանական-յանձնաժողովի հինգ անդամի:

Ընկերութեան 1896 և 1897 թ. տեղեկագիրը սպառված լինելով ապրիլի 22-ից, անդամները կարող են մի-մի օրինակ ձրի տալով խորհրդի դրամանակ (տ. նախկին Տէր-Ասատուրովի, Երեւանեան հրապ. դէմ). անդամները հրաւրվում են վերանորոգել իրանց անդամակցութիւնը:

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖԻՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւահանգսութիւն ՄԱՍԿԵՅԻՑ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթ մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից:

Եւ հալառակը՝ Բաթումից Մարսել, ժամկով Տրապիզոն, Սամսոն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, ապրիլի 29-ին (մայիսի 16) ՄԻՆԳՐԵԼԻՍ, չորեքշաբթի, նաւապետ ԵԼԻՏ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթ մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարթիկ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գինով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճին դիմել ընկերութեան գործակալներին:

ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր ԴԱՐՈՒՄ, Նաբէլէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդաւ նեանին, Սիւրիս փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԿԱՌ—պ. Ս. Դիւրաբեանին, Կոլիբեան կրկնապա հրապարակ: ՆՕՎՈՐՈՍՍԻՅՍԿ—պ. Միլիոր Հերշեյնօրդերին: (Խ. հ. չ.) 19—20